

Natuurtoets

Ten behoeve van herontwikkeling Harbourpark Rijswijk

december 2021

Colofon

Titel: Natuurtoets
Subtitel: Ten behoeve van herontwikkeling Harbourpark Rijswijk

Auteur: drs. T.P. Seip
Datum: 22-12-2021
Versie: 4.0

Opdrachtnemer: Tiko Seip Ecologisch Advies
Delflandstraat 60
2631 HE Nootdorp

Opdrachtgever: Ridge Advies B.V.
Kerkewijk 34
3901EH Veenendaal

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
1.1 Aanleiding	4
1.2 Wettelijk kader	4
1.3 Doelstelling	4
2. Methode	5
2.1 Beschermde gebieden	5
2.2 Beschermde soorten	5
3. Locatie en activiteiten	6
3.1 Locatie	6
3.2 Activiteiten	7
4. Beschermde gebieden	8
4.1 Natura 2000	8
4.2 Natuurnetwerk Nederland (NNN)	9
5. Beschermde soorten	10
5.1 Planten	10
5.2 Vogels	10
Vogels algemeen	10
Vogels met jaarrond beschermde nesten	10
5.3 Grondgebonden zoogdieren	10
5.4 Vleermuizen	11
5.4.1 Biotoopbeoordeling	11
5.4.2 Soortgericht onderzoek vleermuizen_methode	11
5.4.2 Soortgericht onderzoek vleermuizen_bevindingen	12
5.5 Reptielen	14
5.6 Amfibieën	14
5.7 Vissen	14
5.8 Ongewervelden	14
6. Conclusie	15
6.1 Effecten op beschermde natuurwaarden	15
6.1.1 Beschermde gebieden	15
6.1.2 Beschermde soorten	15
6.2 Vervolgstappen	15
6.1.1 Vervolgonderzoek	15
6.1.2 Aanvraag ontheffing of vergunning	15
6.1.3 Maatregelen	16
7. Bronnen	18
Bijlage 1: Wetgeving en beleid	19

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Ridge Advies B.V. is van plan om samen met haar partner een herontwikkeling uit te voeren aan de Nijverheidsstraat, de Klipperstraat en de Handelskade te in Rijswijk. Het voornemen is om een complex van 300 woningen, een parkeervoorziening voor ca. 300 auto's en bedrijfsruimte van 6.000 m² te realiseren. Hiertoe zal een deel van de hier aanwezige bebouwing worden gesloopt en een ander deel van de hier aanwezige bebouwing worden gerenoveerd.

1.2 Wettelijk kader

Bij ruimtelijke ontwikkeling is het vanuit natuurwetgeving van belang om na te gaan of er door de werkzaamheden significant negatieve effecten op beschermde natuurwaarden optreden. Dit betreft beschermde soorten en beschermde gebieden. De bescherming van soorten is geregeld in de Wet natuurbescherming (Wnb). Dit geldt ook voor de bescherming van Natura 2000-gebieden. In aanvulling op de Natura 2000-gebieden zijn er in iedere provincie ook gebieden aangewezen die deel uitmaken van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). De aanwijzing en bescherming van deze gebieden (voor zover dit geen Natura 2000-gebieden betreft) maken deel uit van provinciaal beleid. Voor verdere uitleg over het wettelijke kader wordt verwezen naar bijlage 1. Hierin worden ook de soorten genoemd waar de wetgeving betrekking op heeft. Kortgezegd gaat het om planten, vogels, grondgebonden zoogdieren, vleermuizen, reptielen, amfibieën, vissen en ongewervelden (zie ook hoofdstuk 5).

1.3 Doelstelling

In de voorliggende natuurtoets wordt getoetst of de activiteit leidt tot negatieve effecten op natuurwaarden. Indien nodig wordt aangegeven welke maatregelen kunnen worden genomen om overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen of te verzachten (mitigerende maatregelen).

In de natuurtoets worden de volgende vragen beantwoord:

- Komen ter plaatse en in de omgeving van de geplande werkzaamheden beschermde soorten voor?
- Wat is het effect van het project op de beschermde soorten?
- Bevinden zich in de omgeving van de geplande werkzaamheden beschermde gebieden?
- Wat is het effect van het project op de beschermde gebieden?
- Zijn er vervolgstappen, zoals de aanvraag van een vergunning of ontheffing?
- Welke maatregelen kunnen worden genomen om effecten op natuurwaarden te voorkomen of te beperken?

2. Methode

Voor de natuurtoets zijn de volgende werkzaamheden verricht:

- Beschrijving locatie en voorgenomen activiteiten (hoofdstuk 3);
- Beschrijving nabijgelegen beschermde gebieden en effectbepaling van de voorgenomen ingreep op deze gebieden (hoofdstuk 4);
- Bureaustudie, oriënterend veldbezoek, indien nodig aanvullend onderzoek, effectbepaling en vaststellen vervolgstappen ten aanzien van beschermde soorten. Deze stappen zijn per soortgroep doorlopen (hoofdstuk 5);
- Opstellen conclusies met betrekking tot benodigde vervolgstappen, zoals de aanvraag van een ontheffing, en/of uitvoeren maatregelen (hoofdstuk 6).

2.1 Beschermde gebieden

Om de begrenzing van de beschermde natuurgebieden in de omgeving van het plangebied te achterhalen zijn de websites van Bij12 en van de provincie Zuid-Holland geraadpleegd (met focus op Natura 2000 en Natuurnetwerk Nederland). Voor de effectbepaling is naast ruimtebeslag op beschermd gebied, ook gekeken naar mogelijke indirecte effecten. Dit betreft de 'externe werking' van het project op beschermde gebieden in de omgeving. Hierbij wordt bijvoorbeeld gekeken naar een eventuele (tijdelijke) toename van geluid waardoor effecten op naastgelegen beschermde gebieden optreden. Op basis van de effectbepaling is aangegeven of en eventueel welke vervolgstappen nodig zijn. Hierbij valt te denken aan mitigerende maatregelen, nader onderzoek of het aanvragen van een vergunning in het kader van de Wet natuurbescherming (Wnb).

2.2 Beschermde soorten

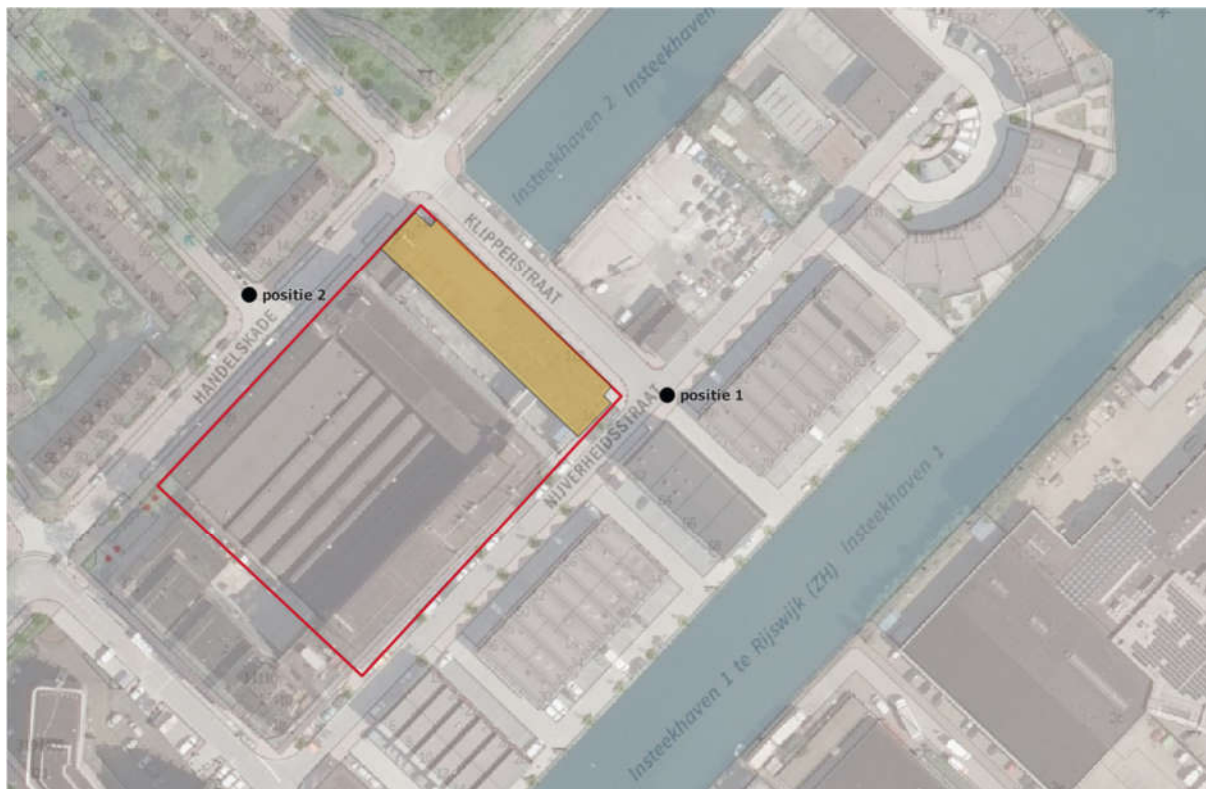
Op 17 februari is in het kader van de quickscan door een ervaren veldecoloog een veldbezoek uitgevoerd. Tijdens het veldonderzoek is gericht gekeken naar de aanwezigheid van beschermde dieren en planten en heeft tevens een biotoopbeoordeling plaatsgevonden. Aan de hand van deze biotoopbeoordeling wordt per soortgroep aangegeven of er beschermde soorten in het gebied kunnen worden verwacht. Indien relevant, wordt van beschermde soorten die op basis van de biotoopbeoordeling binnen het plangebied kunnen worden verwacht, door middel van een bureauonderzoek verder nagegaan of deze soorten in de omgeving voorkomen. Aan de hand van het veldonderzoek en de bureaustudie wordt in hoofdstuk 5 per soortgroep besproken met welke soorten binnen het plangebied rekening moet worden gehouden.

3. Locatie en activiteiten

3.1 Locatie

Het plangebied betreft het perceel aan de Nijverheidsstraat, de Klipperstraat en de Handelskade te Rijswijk.

De begrenzing van het plangebied is weergegeven in figuur 1. In foto's 1 tot en met 3 wordt een impressie gegeven van de aard van het plangebied.

*Figuur 1: Ligging plangebied (rood omlijnd). Het grootste gedeelte van de bestaande bebouwing wordt gesloopt. Het oranje gearceerde gedeelte wordt gerenoveerd.
De tijdens het onderzoek gehanteerde postlocaties/posities zijn met zwarte stippen weergegeven.*

Foto 1: Noordoostelijke en zuidoostelijke gevels van bebouwing. Zicht in westelijke richting.

Foto 2: Noordoostelijke en noordwestelijke gevels van het gebouw, met links het water van de haven. Zicht in zuidelijke richting.

Foto 3: Zicht op noordwestelijke gevel van het gebouw vanuit de westelijke hoek van het plangebied. Zicht in noordoostelijke richting.

3.2 Activiteiten

De voorgenomen activiteiten betreffen:

- Het renoveren van het gebouw aan de Klipperstraat (oranje gearceerd in figuur 1).
- Het slopen van de overige bebouwing binnen het plangebied (rood omlijnd in figuur 1).
- De realisatie van een woontoren met commerciële ruimten.

Ten behoeve van de werkzaamheden zullen mogelijk enkele bomen moeten worden verwijderd.

De doorlooptijd en de planning van de werkzaamheden zijn nog niet bekend.

4. Beschermde gebieden

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de aanwezigheid van beschermde natuurgebieden rond het plangebied en de mogelijke effecten van de voorgenomen ingreep op deze gebieden. In figuur 2 is de ligging van de beschermde gebieden in de omgeving van het plangebied weergegeven.

4.1 Natura 2000

Het plangebied ligt binnen de bebouwde kom van Rijswijk. De afstand van het plangebied tot het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied (Westduinpark & Wapendal) is dermate groot (ruim 6,5 kilometer) dat een negatief effect op dit beschermde natuurgebied redelijkerwijs kan worden uitgesloten (figuur 2).

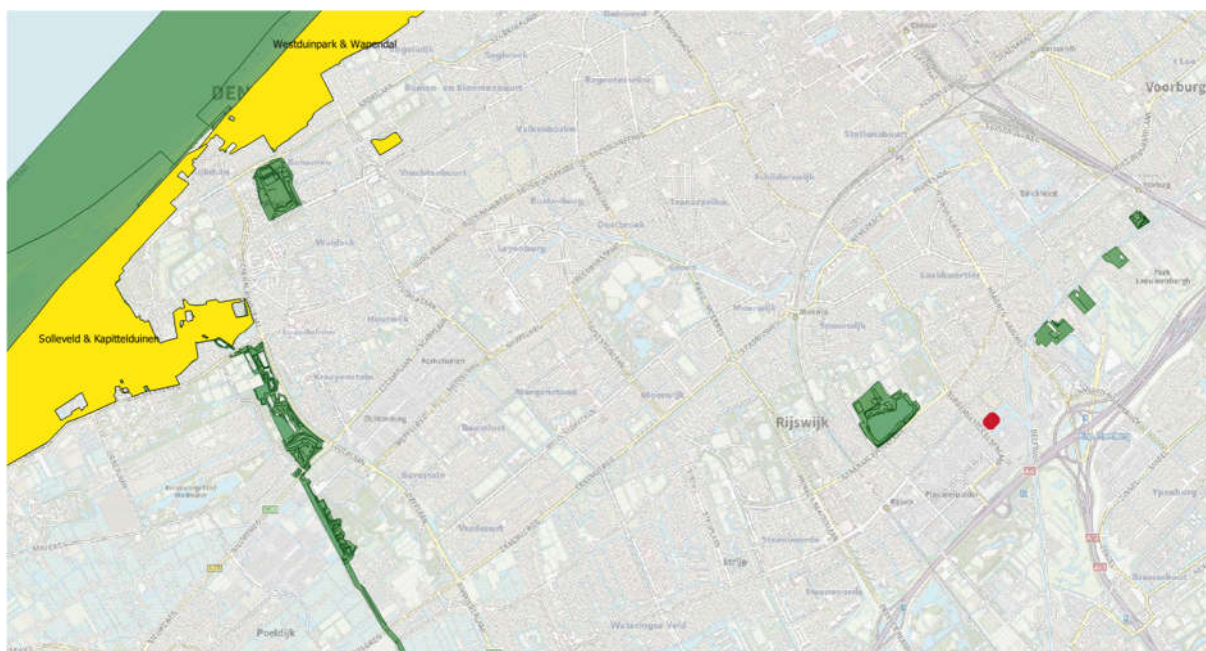
De uitvoer van de werkzaamheden kan echter wel tijdelijk leiden tot een licht verhoogde uitstoot van stikstofoxiden (NOx).

Op 1 juli 2021 is de wet tot wijziging van de Wet natuurbescherming en de Omgevingswet (stikstofreductie en natuurverbetering) echter in werking getreden. Met deze wet worden, conform het nieuwe artikel 2.9a van de Wet natuurbescherming (Wnb), de gevolgen van de stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden van bepaalde activiteiten van de bouwsector buiten beschouwing gelaten voor de Wnb-vergunningplicht. Specifiek worden, conform artikel 2.5 van het Besluit natuurbescherming, de volgende activiteiten vrijgesteld van een vergunningplicht:

- het verrichten van een bouwactiviteit of een sloopactiviteit die het feitelijk verrichten van bouw of sloopwerkzaamheden aan een bouwwerk betreft, met inbegrip van de daarmee samenhangende vervoersbewegingen;
- het aanleggen, veranderen of verwijderen van een werk, met inbegrip van de daarmee samenhangende vervoersbewegingen.

Hiermee hoeft de realisatiefase van projecten niet meer beschouwd te worden in het stikstofdepositieonderzoek. Voor bouwactiviteiten is geen AERIUS-berekening meer nodig en is een vergunningplicht op grond van de Wet natuurbescherming niet aan de orde (Omgevingsdienst Haaglanden, 2021).

Eventuele effecten van stikstofemissie in de gebruiksfase, onder andere door verkeer aantrekkende werking, worden gezamenlijk met andere projecten in het havenkwartier onderzocht.

Figuur 2: De ligging van Natura 2000 (geel) een Natuurnetwerk Nederland (groen) ten opzichte van het plangebied (rood gemarkeerd): De afstand tot Natura 2000-gebied bedraagt ruim 6,5 kilometer, de

afstand tot NNN bedraagt ruim 680 meter (bron ligging Natura 2000-gebied en NNN: nationaal georegister).

4.2 Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Het plangebied maakt geen onderdeel uit van het NNN en de afstand tot het dichtstbijzijnde NNN-gebied is ruim 680 meter (figuur 2). Gezien de ruime afstand tussen het plangebied en het NNN, samen met de tussenliggende bebouwing en wegen worden indirecte negatieve effecten (zoals licht, geluid, trillingen) op het NNN-gebied eveneens uitgesloten. Er is geen nadere NNN-toetsing benodigd.

5. Beschermde soorten

In dit hoofdstuk wordt per soortgroep aangegeven welke beschermde soorten er op basis van het veldbezoek en de bureaustudie in en nabij het plangebied worden verwacht. Per soortgroep wordt tevens besproken welke effecten het project kan hebben en of vervolgstappen nodig zijn (zoals maatregelen, nader onderzoek of aanvraag ontheffing).

5.1 Planten

Het grootste deel van het plangebied is geheel bebouwd en betreft een bedrijventerrein. Aangrenzend zijn straatverharding en enkele bomen en struiken aanwezig. Beschermde plantensoorten zijn niet aangetroffen en zijn hier gezien de aanwezige, intensief beheerde biotopen ook niet te verwachten.

De voorgenomen werkzaamheden hebben daarmee geen effect op beschermde planten.

Er zijn voor planten geen vervolgstappen nodig.

5.2 Vogels

Vogels algemeen

De bomen en struiken rond het gebouw vormen in zeer beperkte mate geschikt broedbiotoop voor diverse algemene broedvogels. Ook kan het zijn dat de platte daken door grond broedende vogels, waaronder kleine mantelmeeuw, zilvermeeuw en scholekster als broedplaats worden gebruikt. Voor de meeste vogelsoorten geldt dat voor het verwijderen van nesten geen ontheffing nodig is. Wel dient bij de werkzaamheden rond geschikte nestplaatsen rekening te worden gehouden met het broedseizoen van vogels ¹. In principe dienen werkzaamheden rond potentiële nestlocaties buiten het broedseizoen te worden uitgevoerd. Indien dit niet mogelijk is, dient voorafgaande aan de werkzaamheden door een ter zake kundige op het gebied van broedvogels te worden gecontroleerd of binnen het plangebied en in de directe omgeving broedende vogels aanwezig zijn. Indien vernietiging of verstoring van in gebruik zijnde vogelnesten niet kan worden uitgesloten dienen de werkzaamheden te worden opgeschort tot de betreffende nesten zijn verlaten.

Vogels met jaarrond beschermde nesten

Voor vogels met jaarrond beschermde nesten is geen geschikte verblijfsgellegenheid aanwezig. Er zijn geen pannendaken aanwezig en de open stootvoegen en andere openingen in het gebouw zijn te klein voor gebruik door huismus of gierzwaluw. Binnen het plangebied zijn geen bomen met holten en/of horsten aanwezig die verblijfsgellegenheid bieden voor andere vogels met jaarrond beschermde nesten (zoals roofvogels en uilen).

5.3 Grondgebonden zoogdieren

Het is uitgesloten dat het plangebied van belang is voor niet vrijgestelde soorten grondgebonden zoogdieren, zoals rode eekhoorn, steenmarter en boomarter. Gezien de ligging in dicht bebouwd gebied en het ontbreken van verblijfsgellegenheid voor deze dieren. De aanwezigheid van kleine algemene soorten als egel en huisspitsmuis zijn niet geheel uitgesloten. Voor deze soorten geldt echter een algemene vrijstelling voor ruimtelijke ontwikkeling binnen Provincie Zuid-Holland. Voor deze soorten is tevens ruimschoots voldoende alternatief leefgebied aanwezig in de directe omgeving.

Voor zowel de algemene soorten als de strenger beschermde grondgebonden zoogdieren geldt dat de werkzaamheden niet leiden tot negatieve effecten. Er gaat geen belangrijk leefgebied verloren en er treedt geen noemenswaardige verstoring op.

¹ Globaal loopt het broedseizoen van 15 maart tot 15 augustus. Het gaat echter om in gebruik zijnde nesten, ongeacht de datum.

Er zijn voor deze soortgroep dan ook geen mitigerende maatregelen of andere vervolgstappen benodigd.

5.4 Vleermuizen

5.4.1 Biotoopbeoordeling

Verblijfplaatsen

Het gebouw heeft diverse geschikte verblijfsgelegenheden voor vleermuizen. Vooral in het te renoveren gebouw aan de Klipperstraat zijn veel open stootvoegen aanwezig die toegang verlenen tot de spouw. Daarnaast zijn er verspreid over de gevels hier en daar andere kleine openingen aanwezig die door kleine gebouwbewonende vleermuissoorten kunnen worden gebruikt. Het gaat hoofdzakelijk om potentiële zomer- en paarverblijven van solitaire dieren of enkele kleine groepjes dwergvleermuis. Door de aanwezigheid van toegankelijke spouwmuren is ook de aanwezigheid van kraamverblijven en of (massa)winterverblijven niet uit te sluiten.

In de bomen binnen het plangebied zijn geen holten aangetroffen die geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen.

Op basis van ligging in stedelijk gebied, met weinig groen direct rond het plangebied, maar met goede aansluiting op het water valt qua soorten vooral te denken aan: gewone,- ruige en kleine dwergvleermuis, laatvlieger en meervleermuis. Andere vleermuissoorten worden op basis van biotoop en/of verspreiding niet verwacht.

Om te weten of ontheffing nodig is dient aanvullend onderzoek te worden uitgevoerd naar de aanwezigheid van zomerverblijven, paarverblijven, kraamverblijven en of (massa)winterverblijven van de volgende vleermuissoorten: gewone,- ruige en kleine dwergvleermuis, laatvlieger en meervleermuis.

Vliegroutes of foerageergebieden

De bomen direct rond de fabriek maken geen deel uit van een doorlopende structuur. Gezien de ruime aanwezigheid van bomen in de verdere omgeving kan tevens worden uitgesloten dat de bomen die rondom de fabriek staan van wezenlijk belang zijn als foerageergebied. Wel is het mogelijk dat bij gebruik van kunstlicht tijdelijke verstoring optreedt van foeragerende of passerende vleermuizen in de omgeving.

Om dit te voorkomen dient eventuele werkverlichting zodanig te worden gericht dat verhoogde lichtval op boomkronen, watergangen en gebouwen in de omgeving wordt voorkomen.

5.4.2 Soortgericht onderzoek vleermuizen_methode

Naar aanleiding van de bevindingen uit de biotoopbeoordeling is in 2021 soortgericht onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van vleermuisverblijven binnen het plangebied.

Het onderzoek is hoofdzakelijk gericht op de aanwezigheid van zomer- kraam- paar- en/of massa-winterverblijven van de volgende soorten: Gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, kleine dwergvleermuis, laatvlieger en meervleermuis.

In tabel 1 zijn de data, onderzochte typen verblijfplaatsen en de weersomstandigheden bij de uitgevoerde onderzoeksronden aangegeven.

Bij het onderzoek is gebruik gemaakt van een batdetector met time-expansion (Pettersson D240x en een Batlogger van Elekon). Het onderzoek is uitgevoerd volgens de richtlijnen van het vleermuisprotocol van 2021 (Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging en Gegevensautoriteit Natuur).

Bij de avondbezoeken in de kraamperiode is het plangebied met 2 personen tegelijk onderzocht (De gehanteerde postposities zijn met genummerde zwarte stippen weergegeven in figuur 1). Voor het onderzoek in de vroege ochtend zijn de 2 postposities op verschillende ochtenden door 1 persoon (Tiko Seip) onderzocht. Tijdens de overige onderzoeken kon bij de inzet van 1 persoon voor beide postposities voldoende overzicht worden verkregen.

In de paarperiode is de baltsactiviteit vaak verspreid over de hele nacht is waar te nemen hiervoor kon ook in de paarperiode voldoende dekking worden behaald met de inzet van 1 persoon. Dit geldt ook voor het onderzoek naar massa winterverblijven.

Tabel 1: Overzichtstabel met de datum, tijd, onderzochte typen verblijfplaatsen en weersomstandigheden voor de uitgevoerde onderzoeksronden.

Datum	Tijd	Onderzoek naar	Weer	Zon op/onder
15-05-2021	2129u-2329u	vleermuizen (zomer-/kraamverblijven) -posities 1 en 2, door 2 personen	12°C, 1 Bft, bewolking 7/8, droog	2129u
06-06-2021	0225u-0525u	vleermuizen (zomer-/kraamverblijven) -positie 2	10°C, 1 Bft, bewolking 2/8, droog	0525u
07-06-2021	2158u-2358u	vleermuizen (zomer-/kraamverblijven) -posities 1 en 2, door 2 personen	17°C, 2 Bft, bewolking 1/8, droog	2158u
12-06-2021	0222u-0522u	vleermuizen (zomer-/kraamverblijven) -positie 1	17°C, 3 Bft, bewolking 6/8, droog	0522u
16-08-2021	2105u-0200u	vleermuizen (paarverblijven/massawinterverblijven)	15°C, 3-4 Bft, bewolking 3/8, droog	2105u
05-09-2021	2021u-0200u	vleermuizen (paarverblijven/massawinterverblijven)	17°C, 2 Bft, bewolking 0/8, droog	2021u

De onderzoeken zijn uitgevoerd door Tiko Seip. Tiko Seip heeft meer dan 10 jaar ervaring met onderzoek naar vleermuizen. Bij de avondbezoeken in de kraamperiode heeft Rosanne Wapenaar de 2^e postpositie bezet.

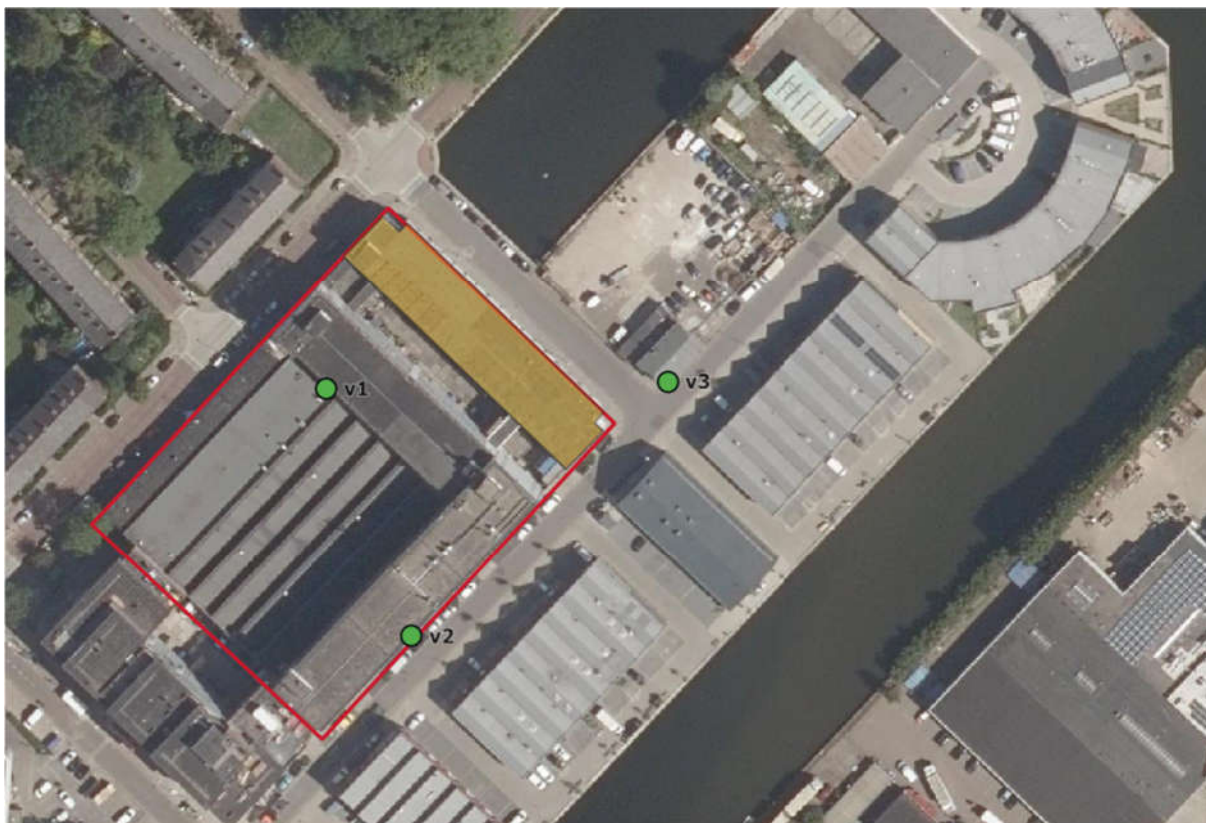
5.4.2 Soortgericht onderzoek vleermuizen_bevindingen

Er zijn tijdens het onderzoek vijf vleermuissoorten waargenomen. Het betreft: Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), de laatvlieger (*Eptesicus serotinus*), de watervleermuis (*Myotis daubentonii*) en de rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*).

Binnen het plangebied zijn twee zomerverblijven van een gewone dwergvleermuis vastgesteld. Beide verblijfplaatsen waren in de paarperiode ook als paarverblijf in gebruik.

Verder is in de kraamperiode ook een kraamverblijf van gewone dwergvleermuizen vastgesteld in een gebouw ten noordwesten van het plangebied (aangegeven als "v3" in figuur 3). Dit betrof een groepje van minimaal 14 gewone dwergvleermuizen.

Verblijfplaatsen bevonden zich achter gevelplaten (compactplaat). De locaties van de vastgestelde verblijven binnen het plangebied zijn weergegeven in figuren 3 en 4.

Figuur 3: Locaties van de zomer- en paarverblijven van de gewone dwergvleermuis binnen het plangebied (genummerd v1 en v2) en van het kraamverblijf van de gewone dwergvleermuis buiten het plangebied (v3) op kaart aangegeven met groene stippen.

Figuur 4: De locaties van de verblijfplaatsen innen het plangebied (v1 en v2) op foto aangegeven met rode pijl (links v1, rechts v2).

De groenstrook ten noordwesten van het plangebied wordt regelmatig door enkele gewone dwergvleermuizen (2-3) en ruige dwergvleermuizen (3-4) gebruikt als foerageergebied. Hier zijn ook regelmatig enkele foeragerende rosse vleermuis en een enkele maal een kort passerende laatvlieger waargenomen.

Boven de haven zijn regelmatig foeragerende watervleermuizen (1-2) en rosse vleermuizen (3-5) waargenomen.

5.5 Reptielen

Binnen het plangebied is geen biotoop aanwezig dat van belang kan zijn voor reptielen.

De werkzaamheden leiden dan ook niet tot negatieve effecten op reptielen.

Er zijn voor deze soortgroep geen maatregelen of andere vervolgstappen benodigd.

5.6 Amfibieën

Het plangebied zelf is bebouwd, maar in de directe omgeving zijn enkele struiken en bomen aanwezig die mogelijk gebruikt worden als foerageergebied door de gewone pad, waarvoor in Zuid-Holland een vrijstelling geldt (www.zuid-holland.nl). Voor overige soorten is in de directe omgeving van het plangebied geen geschikt leefgebied aanwezig: Er is binnen het plangebied geen oppervlaktewater aanwezig. De haven nabij het plangebied ligt buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden en is door de aanwezigheid van steile verharde oevers en de afwezigheid van waterplanten ongeschikt voor amfibieën. Het plangebied is daarmee niet van belang voor voortplanting van amfibieën. Gezien de afwezigheid van schuilgelegenheid is het plangebied ook ongeschikt als landbiotoop.

Negatieve effecten op niet vrijgestelde amfibieën zijn niet te verwachten. Er zijn voor deze soortgroep geen maatregelen of andere vervolgstappen benodigd.

5.7 Vissen

Er is binnen het plangebied geen oppervlaktewater aanwezig. De haven nabij het plangebied wordt bij de werkzaamheden niet aangetast. De haven is door de verharde oevers en de afwezigheid van watervegetatie niet geschikt voor beschermde vissoorten.

Effecten op beschermde vissen zijn daarmee uitgesloten.

Er zijn voor deze soortgroep geen maatregelen of andere vervolgstappen nodig.

5.8 Ongewervelden

Binnen het plangebied zijn geen biotopen aanwezig die van belang kunnen zijn voor beschermde ongewervelden (zoals b.v. diverse soorten libellen, vlinders en slakken).

Effecten op beschermde ongewervelden zijn dan ook niet te verwachten.

Er zijn voor deze soortgroep geen maatregelen of andere vervolgstappen benodigd.

6. Conclusie

6.1 Effecten op beschermde natuurwaarden

6.1.1 Beschermde gebieden

Het plangebied maakt geen deel uit van beschermde natuurgebieden (Natura 2000 en/of Natuurnetwerk Nederland). Ook zijn er gezien de afstand tot de beschermde gebieden in de omgeving geen negatieve effecten door externe werking te verwachten. De uitvoer van de werkzaamheden kan echter wel tijdelijk leiden tot een licht verhoogde uitstoot van stikstofoxiden (NOx). Op basis van artikel 2.9a van de Wnb hoeft de realisatiefase van projecten echter niet meer beschouwd te worden in het stikstofdepositieonderzoek. Voor bouwactiviteiten is geen AERIUS-berekening meer nodig en is een vergunningplicht op grond van de Wet natuurbescherming niet aan de orde.

Eventuele effecten van stikstofemissie in de gebruiksfase, onder andere door verkeer aantrekkende werking, worden gezamenlijk met andere projecten in het havenkwartier onderzocht.

6.1.2 Beschermde soorten

Binnen het plangebied en in de directe omgeving moet rekening worden gehouden met de aanwezigheid van beschermde soorten uit de volgende soortgroepen:

- **Vogels:** *De werkzaamheden kunnen leiden tot verstoring van broedende vogels. Binnen het plangebied zijn echter geen jaarrond beschermde vogelnesten aanwezig.*
- **Vleermuizen:** *De werkzaamheden leiden tot het verlies van twee zomer- en paarverblijven van de gewone dwergvleermuis. Tevens kunnen de werkzaamheden, bij het gebruik van kunstlicht, leiden tot het tijdelijk verstoren van foeragerende of passerende vleermuizen in de omgeving.*

Voor de volgende soortgroepen geldt dat de aanwezigheid van beschermde, niet vrijgestelde, soorten is uitgesloten of dat de werkzaamheden geen invloed hebben op deze soorten:

- Planten
- Vogels
- Grondgebonden zoogdieren
- Reptielen
- Amfibieën
- Vissen
- Ongewervelden

6.2 Vervolgstappen

6.1.1 Vervolgonderzoek

Voor bouwactiviteiten is geen AERIUS-berekening meer nodig en is een vergunningplicht op grond van de Wet natuurbescherming niet aan de orde.

Eventuele effecten van stikstofemissie in de gebruiksfase, onder andere door verkeer aantrekkende werking, worden gezamenlijk met andere projecten in het havenkwartier onderzocht.

6.1.2 Aanvraag ontheffing of vergunning

Er dient ontheffing te worden aangevraagd in verband met de aanwezigheid van zomer- en paarverblijven van de gewone dwergvleermuis in de te slopen bebouwing.

Met betrekking tot gebiedsbescherming is voor dit project mogelijk een vergunning nodig. Dit hangt af van de uitkomsten van het nog uit te voeren onderzoek naar effecten van stikstofemissie van de voorgenomen ontwikkelingen in het Havenkwartier in de gebruiksfase.

6.1.3 Maatregelen

Om effecten op beschermde natuurwaarden in de omgeving te voorkomen, wordt geadviseerd om de volgende maatregelen te treffen (een deel van deze maatregelen is reeds benoemd in paragrafen 5.2 en 5.4):

Maatregelen algemeen:

- **Rekening houden met het vogelbroedseizoen:** Bij de uitvoer van werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen van vogels ². In principe dienen werkzaamheden rond potentiële broedlocaties buiten de broedperiode te worden uitgevoerd. Indien dit niet mogelijk is dient voorafgaande aan werkzaamheden door een ter zake kundige op het gebied van broedvogels te worden gecontroleerd of binnen het plangebied en in de directe omgeving broedende vogels aanwezig zijn. Indien vernietiging of verstoring van in gebruik zijnde vogelnesten niet kan worden uitgesloten, dienen de werkzaamheden te worden opgeschort tot deze nesten zijn verlaten.
- **Gebruik van gerichte verlichting:** Om verstoring van foeragerende of passerende vleermuizen of van vleermuisverblijven in de directe omgeving te voorkomen dient eventuele werkverlichting zodanig te worden gericht dat verhoogde lichtval op boomkronen, watergangen en gebouwen in de omgeving wordt voorkomen. Dit geldt ook voor het gebruik van verlichting in de gebruiksfase.
- **Voorzichtig werken:** Tijdens de uitvoer van de werkzaamheden dient zodanig te worden gewerkt dat schade aan flora en fauna (zowel beschermd als onbeschermd) zo veel mogelijk wordt beperkt (zorgplicht). Dit houdt onder meer in dat:
 - Werkzaamheden aan beplanting dienen richting overblijvend groen te worden uitgevoerd zodat eventueel aanwezige dieren de gelegenheid hebben om weg te komen;
 - Bij werkzaamheden aan gebouwen rekening moet worden gehouden met mogelijk aanwezige dieren zodat eventueel aanwezige dieren niet bekneeld of ingesloten kunnen raken;
 - Bij de uitvoer van werkzaamheden schade aan te behouden vegetatie zo veel mogelijk dient te worden voorkomen.

Maatregelen gewone dwergvleermuis:

- Binnen het plangebied zijn verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis vastgesteld. Het betreft 2 verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen die als zomer- en als paarverblijf worden gebruikt.

In verband met het verlies van de 2 zomer- en paarverblijven van de gewone dwergvleermuis dienen mitigerende en compenserende maatregelen te worden getroffen. De maatregelen dienen voor de ontheffingsaanvraag te worden afgestemd op de werkzaamheden en verder worden geconcretiseerd in een activiteitenplan. In grote lijnen valt te denken aan de volgende maatregelen:

- **Aanbrengen tijdelijke vleermuiskasten in de omgeving:** In de omgeving zijn reeds in 2021 reeds 4 kleine vleermuiskasten (type VMT1a van Unitura) en 2 grote vleermuiskasten (type

² Globaal loopt het broedseizoen van 15 maart tot 15 augustus. Het gaat echter om in gebruik zijnde nesten, ongeacht de datum.

VMT3a van Unitura) opgehangen aan het gebouw dat ten zuidwesten van het plangebied grenst.

- **Aanbrengen permanente vervangende verblijfplaatsen in de nieuwbouw:** In de nieuwbouw dient vervangende verblijfgelegenheid voor de gewone dwergvleermuis te worden gerealiseerd.
- **Rekening houden met kwetsbare periode van de gewone dwergvleermuis:** Op basis van de vastgestelde functies en potenties dient rekening te worden gehouden met jaarrond gebruik, maar met de afwezigheid van kraamverblijven. In dit geval wordt de winterrustperiode (globaal november-maart) de meest gevoelige periode.

Het is mogelijk dat er aanvullende maatregelen moeten worden getroffen. Dit is afhankelijk van de bevindingen uit de AERIUS-berekening. Maatregelen die vanuit de AERIUS-berekening nodig kunnen blijken zijn onder andere de inzet van materialen die weinig uitstoot veroorzaken (door gebruik van extra zuinige verbrandingsmotoren en/of elektrisch materieel).

7. Bronnen

www.zuid-holland.nl

Rijksoverheid, 2020. Handreiking woningbouw en AERIUS.

Omgevingsdienst Haaglanden juli 2021, Indieningsvereisten aanvraag vergunning Wet natuurbescherming (Natura 2000-gebieden) onderdeel stikstof.

www.bij12.nl

www.ravon.nl

www.telmee.nl

www.vleermuis.net

verspreidingsatlas.nl

Bijlage 1: Wetgeving en beleid

Wet natuurbescherming

Op 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming (Wnb) in werking getreden. Deze wet vervangt de Flora- en faunawet (Ffwet), Natuurbeschermingswet (Nbwet) en Boswet (BW). Hiermee zijn de verplichtingen uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn, voor zover die betrekking hebben op gebiedsbescherming, geïmplementeerd in het Nederlands recht. Ten aanzien van gebiedsbescherming is er weinig veranderd in de nieuwe Wnb. Ten aanzien van beschermde soorten is voor een deel van de beschermde soorten de beschermingsstatus vervallen. Andere nieuwe soorten zijn juist in de nieuwe Wet als beschermde soort opgenomen. Het gaat hierbij vooral planten- en insectensoorten. Naast de bescherming van natuur en biodiversiteit voorziet de Wnb in de decentralisatie van taken en bevoegdheden en de vereenvoudiging van regelgeving. De Europese regelgeving, met name de Vogel- en habitatrichtlijn, vormt het kader en het uitgangspunt van deze wet.

Soortbescherming

De Wnb bevat een algemene zorgplicht voor alle in het wild levende dieren en planten. Daarnaast voorziet de wet in strikte verboden die gelden voor aangewezen beschermde inheemse diersoorten, waaronder alle van nature in Nederland voorkomende soorten vogels. De wet werkt volgens het 'neetenzij' principe ten aanzien van beschermde inheemse soorten: Schadelijke handelingen zijn verboden, tenzij er een uitzondering voor is gemaakt. Het is niet toegestaan om vogels te doden, vangen, verwonden, verstoren, bezitten, verhandelen, de nesten en eieren te verstoren of te vernietigen. Uitzonderingen op deze verboden zijn onder voorwaarden mogelijk, onder andere voor veiligheid, schadebestrijding of onderzoek. De wet regelt ook de jacht in ons land. Alle natuurlijk in het wild levende vogels, meeste inheemse zoogdieren, alle inheemse amfibieën en reptielen, en een aantal vissen, dagvlinders, libellen, kevers en vaatplanten zijn beschermd onder de Wnb.

Bij de soortbescherming onder de Wnb wordt onderscheid gemaakt tussen 3 beschermingsregimes:

1. **Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn.** Dit zijn alle van nature in Nederland in het wild levende vogels (zoals bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn). Het beschermingsregime voor soorten van de Vogelrichtlijn is vastgelegd in artikel 3.1-3.4 van de Wnb. Voor activiteiten als ruimtelijke ontwikkelingen of het bestendig beheren of onderhouden van watergangen, bermen, natuurterreinen en dergelijke zijn geen algemene vrijstellingen mogelijk.
2. **Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn.** Dit zijn soorten die genoemd zijn in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn, Bijlage I en II van het Verdrag van Bern en Bijlage II van het Verdrag van Bonn. Het beschermingsregime voor soorten van de Habitatrichtlijn is vastgelegd in artikel 3.5-3.9 van de Wnb.
3. **Beschermingsregime andere soorten.** Dit zijn soorten die niet vallen onder bovengenoemde categorie 1 en 2, maar wel genoemd zijn in Bijlage A van de Wet natuurbescherming. Het gaat hier om de bescherming van zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen, kevers en vaatplanten voorkomend in Nederland. Regels ter bescherming van deze soorten zijn vastgelegd in art. 3.10-3.11 Wnb.

Daarnaast zijn er (per provincie en landelijk) lijsten met vrijgestelde soorten (waarvoor bij ruimtelijke ingrepen geen ontheffing hoeft te worden aangevraagd) en vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten.

- **Vrijgestelde soorten:** Wanneer de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) bevoegd gezag is, zijn er een aantal soorten landelijk vrijgesteld bij specifieke activiteiten.
- **Jaarrond beschermde vogelnesten:** Landelijk zijn van een aantal vogelsoorten de nesten jaarrond beschermd. De opgestelde lijst met jaarrond beschermde nesten voor vogels is een beleidsdocument dat voortvloeit uit de voormalige Flora- en faunawet en meegenomen is

onder de Wnb. Broedende vogels met nesten, eieren of niet vliegvlugge jongen zijn, in navolging van de Europese Vogelrichtlijn, strikt beschermd: Voor verstoring van broedgevallen wordt in principe geen ontheffing gegeven.

Als de werkzaamheden buiten het broedseizoen (circa 15 maart – 15 augustus) plaatsvinden zal in het algemeen niet snel een ontheffing nodig zijn. Uitzondering zijn vogels met jaarrond beschermde nesten (vogels van categorie 1 t/m 4) en soorten waarvoor de nesten niet jaarrond zijn beschermd, maar waarvoor wel inventarisatie gewenst is (vogels van categorie 5). Indien vogels uit de laatste groep in de projectlocatie aanwezig zijn moet een omgevingscheck gedaan worden om te kijken of in de directe omgeving voldoende alternatieven aanwezig zijn. Wanneer in de omgeving onvoldoende broedbiotoop aanwezig is, zijn ook de nesten van soorten uit categorie 5 jaarrond beschermd. Voor het verstoren, beschadigen of vernietigen van jaarrond beschermde vogelnesten is altijd een ontheffing benodigd, ook als de werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden. Het 'in of bij wet genoemd belang' om af te kunnen wijken van het verbod, moet in de Vogelrichtlijn zijn opgenomen.

Voor de beschermde soorten geldt een aantal verbodsbepalingen. Dit is per beschermingsregime apart geformuleerd in bovengenoemde wetsartikelen. Samengevat verbiedt de Wnb o.a.:

- Opzettelijk doden of vangen van in het wild levende vogels (art. 3.1), in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers (art. 3.5 en 3.10);
- Opzettelijk storen van dieren (art.3.1, art. 3.5);
- Opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren of wegnemen nesten (art. 3.1 en art. 3.5) en de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen (art. 3.5, art. 3.10);
- Rapen en onder zich hebben van eieren (art. 3.1, art. 3.5);
- Handel, vervoeren en onder zich hebben van vogels of van vogels verkregen producten (art. 3.2);
- Het is verboden (vaat)planten van bepaalde soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen (art.3.5 en art. 3.10).

Zorgplicht

Naast de verbodsbepalingen voor de in de wet genoemde beschermde soorten geldt voor alle in het wild voorkomende planten en dieren in Nederland de zorgplicht (artikel 1.11 Wnb). Deze zorgplicht houdt kortgezegd in dat nadelige gevolgen voor flora en fauna zoveel mogelijk moeten worden voorkomen.

Ontheffing

In de Wnb kan onder voorwaarden van het verbod op schadelijke handelingen worden afgeweken met een ontheffing of vrijstelling. Het komt er globaal op neer dat een ontheffing of een vrijstelling uitsluitend wordt verleend, indien is voldaan aan elk van de volgende voorwaarden:

- Er is geen andere bevredigende oplossing;
- Er is sprake van een in of bij wet genoemd belang (dit verschilt per beschermingsregime);
- Er wordt geen afbreuk gedaan aan de gunstige staat van de instandhouding van de soort, of tenminste wordt er geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan;
- Er wordt zorgvuldig gehandeld ten aanzien van de soort.

Gebiedsbescherming

Ten aanzien van de gebiedsbescherming van de NB-wet zijn er geen grote wijzigingen in de nieuwe

Wnb. Wel komt de aanwijzing van Beschermd Natuurmonumenten te vervallen, evenals de doelstellingen die al geformuleerd zijn voor bestaande Beschermd Natuurmonumenten. Onder de gewijzigde NB-wet en vervolgens onder de Wnb, zijn de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden aangewezen en beschermd. Deze worden gezamenlijk Natura 2000-gebieden genoemd. De begrenzing van de Natura 2000-gebieden en de instandhoudingsdoelstellingen voor die gebieden zijn vastgelegd in de aanwijzingsbesluiten voor de betreffende gebieden. De instandhoudingsdoelstellingen beschrijven voor de voor het gebied aangewezen habitattypen en soorten of een bepaalde ontwikkeling ervan gewenst is of dat het behoud ervan op het aanwezige niveau moet worden nagestreefd.

Voor alle Natura 2000 gebieden zijn of worden beheerplannen opgesteld. Deze beheerplannen vormen het kader waarin beschreven is welke activiteiten wel en niet mogelijk zijn in en om die gebieden en op welke voorwaarden. Voor activiteiten of projecten die nieuw zijn en/of schadelijk kunnen zijn voor de beschermde natuur geldt een vergunningplicht. Deze vergunningen worden verleend door de Provincies of door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV).

Met het oog op de aanwijzing van beschermde gebieden dienen activiteiten die als plan of project volgens art. 6:3 van de Habitatrichtlijn (richtlijn 92/43/EEG) kunnen worden aangemerkt te worden beoordeeld op hun effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied. Bij plannen in, of in de nabijheid (externe werking) van, een Natura 2000-gebied dienen de initiatiefnemers te onderzoeken of het plan een significant negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen van het betreffende Natura 2000-gebied kan hebben. Daarbij dienen ook, indien noodzakelijk, de mitigerende maatregelen te worden betrokken. Deze analyse heet een 'passende beoordeling'. Het bevoegd gezag toetst de passende beoordeling. Wanneer uit de passende beoordeling de zekerheid wordt verkregen dat de activiteit niet leidt tot significant negatieve effecten, kan een vergunning worden verleend en kan de activiteit doorgang vinden.

Ten behoeve van een passende beoordeling wordt gekeken naar die soorten en habitattypen welke als kwalificerend zijn aangemerkt met betrekking tot de, binnen het betreffende Natura 2000-gebied vallende, Vogel- en Habitatrichtlijngebieden.

Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is een netwerk van bestaande en nog te ontwikkelen natuurgebieden in Nederland en is de vervanger van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Het netwerk moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omringende agrarisch gebied. De NNN is als beleidsdoel opgenomen in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR). De SVIR vervangt verschillende rijksbeleidsstukken zoals de Nota Ruimte en de Nota Mobiliteit. De juridische borging van de nationale ruimtelijke belangen die in de SVIR worden aangewezen vindt plaats via het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro).

De provincies hebben hun vaststelling van het natuurnetwerk gekoppeld aan de provinciale ruimtelijke [structuurvisies](#) waardoor de [planologische](#) bescherming is geregeld. Provincies wijzen in hun structuurvisie de gebieden aan die onder de NNN vallen. In of in de nabijheid van NNN-gebied geldt het 'nee, tenzij'-principe: Nieuwe plannen of projecten zijn niet toegestaan als ze de wezenlijke (potentiële)waarden en kenmerken van het NNN-gebied significant aantasten, tenzij er sprake is van redenen van groot openbaar belang en er geen reële alternatieven zijn. De schade dient in dat geval door mitigerende maatregelen zoveel mogelijk beperkt te worden. De restschade dient te worden gecompenseerd. De planologische bescherming van de NNN vindt plaats in op basis van de Wet ruimtelijke ordening vast te stellen bestemmingsplannen.